

Portedo o.p.s.

2. konference k uměleckému vzdělávání (příprava projektu „Podpora uměleckého vzdělávání v ČR“)

Praha, 7. října 2016

Gymnázium a Hudební škola hlavního města Prahy

Metoda CLIL

Zdeněk Vašíček
(učitel ZUŠ a lektor CLIL)

1. Vícejazyčnost a CLIL

- Evropská i národní jazyková politika nastolují **požadavek vícejazyčnosti jedince** (Píšová & Kostková, 2015, s. 89) jako součást jeho celoživotního učení (Mnohojazyčnost – přínos pro Evropu i společný závazek, 2008, s. 5).
- Jako **vhodný prostředek** vícejazyčnosti chápe Evropská unie **koncept Content and language integrated learning čili CLIL** (Benešová & Vallin, 2015, s. 7). V České republice jde o „nový pedagogický přístup v celém vzdělávacím systému“ (Šmídová, Tejkalová & Vojtková, 2012, s. 8) s předpokladem stát se zde součástí výuky (Wossala, 2013, s. 372).
- Hlavní evropské jazyky v čele s angličtinou (srov. Průcha, 2010, s. 73-74) včetně ruštiny, o kterou mezi mladými lidmi stoupá zájem (Hříbková & Žofková, 2012, s. 259), mohou přispět k žádoucímu **posílení evropského rozměru** (Zpráva o vyučování o EU ve škole, 2015, s. 10-14).
- V celé Evropské unii je třeba **podněcovat vícejazyčné dovednosti vyučujících** (Zpráva o vyučování o EU ve škole, 2015, s. 7). Budoucí učitelé věcných předmětů by měli získat odpovídající **vzdělání v didaktice výuky cizích jazyků** (srov. Hurajová & Luprichová, 2015, s. 106; srov. též Wolff, 2002, s. 107, cit. podle Marsh, 2012, s. 106).

2. Termín a definice metody

Termín „Content and language integrated learning“, ve zkratce „CLIL“, lze přeložit jako „**obsah a jazyk integrující učení**“ (srov. Trníková, 2015, s. 45).

V České republice se používá i termín „**integrovaná výuka předmětu a cizího jazyka**“, ve zkratce „IVPCJ“ (Podrobně o projektu, 2011).

Vybraná definice: „obsah a jazyk integrující učení (CLIL) je pedagogický přístup, který má dvojí (integrovaný) cíl: učení se předmětu – obsahu a učení se (druhému/cizímu/cílovému) jazyku používaného jako zprostředkovatel obsahu“ (Trníková, 2015, s. 45).

3. J. A. Komenský dříve a CLIL dnes

- Komenský (1685, nově 1985) různá učební témata seřadil ve čtyřech jazycích současně, včetně latiny a češtiny. Dnes angličtina mnohde nahradila latinu. I témata budou zčásti odlišná: například v roce 1685 ještě neexistovaly klavír, klavírní sonáta ani sonátová forma.
- Cizí jazyk je nutno se učit pro použití, nikoli ze všetečnosti (Komenský, 1648, nově 1964, s. 223). CLIL používá cizí jazyk ke komunikaci o reálných věcech (nejen) ve třídě.
- Každý má znát to, co dělá, i v cizím jazyce, jako malíř malířství (tamtéž, s. 224). Lze rozvést, že podobně učitel a žák v libovolném předmětu na ZUŠ má znát to, co dělá, i v cizím jazyce.
- Na začátku probírat ne mnoho, ale důkladně (tamtéž, s. 249 a 259). CLIL to nejen umožňuje, ale i předpokládá.
- Existuje úkol sestavit snadno pochopitelné souhrny (tamtéž, s. 211). Například celé rodiny slovních druhů (viz níže).

4. CLIL na ZUŠ z pohledu legislativy a kurikulárních dokumentů

- Zákon č. 561/2004 Sb. („**Školský zákon**“) dal školám větší pravomoc, ale i odpovědnost za průběh a výsledky vzdělávání (Maňák & Janík, 2009, s. 121).
- Mimo jiné i pro základní umělecké vzdělávání byl vydán „**Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy** k postupu při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce čj. 527/2008-23“, platný do 31. 12. 2013.
- Návazně „**Výnos č. 9/2013** ze dne 18. prosince 2013, kterým se upravuje postup při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce“ a který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2014.
- Už dříve bylo řečeno výslovně, že „Pokyn“ se nevztahuje na výuku metodou CLIL (Novotná, et al., 2010), „Výnos“ pak analogicky.
- Pro základní umělecké vzdělávání byl vydán „**Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání**“ (dále jen „RVP ZUV“), na jehož základě si školy vytvořily své školní vzdělávací programy (dále jen „ŠVP“).

- Z principů, na nichž je RVP ZUV založen, se při zavádění CLIL na ZUŠ lze opřít o **podporu vzdělávací autonomie** ve školách a **rozvíjení kulturních tradic** (srov. RVP ZUV, 2010, s. 6). Z cílů ZUV se mimo jiné žádá **motivovat žáky k celoživotnímu učení** (srov. tamtéž, s. 9). Třebaže se v dokumentu nehovoří výslovně (i) o cizích jazycích, již v návaznosti na výše uvedené může CLIL najít na ZUŠ své pevné místo.
- Pokud jde o všeobecně vzdělávací školu, ze které přicházejí žáci do ZUŠ nejčastěji, tedy o ZŠ, tam současný RVP požaduje příslušnou jazykovou kompetenci ve dvou cizích jazycích (srov. **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**, 2007, s. 20-21). Jde o to, „podporovat zájmové vzdělávání a jeho vazby na formální vzdělávání pro skupinu dětí a žáků od 6 do 15 let“ (Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020, 2014, s. 15). Zde se mimo jiné nabízí možnost, na ZŠ vyučovaný cizí jazyk případně využít také na ZUŠ. Česká mládež ovládá v té či oné míře především angličtinu a němčinu (Šebesta, 2009, s. 352), zejména na tyto dva světové jazyky je tudíž možné navazovat.
- **Zavedení CLIL na škole je v kompetenci ředitele školy** (srov. např. Seidlová, 2011).
- **Lze shrnout, že ZUV má pro zavedení CLIL legislativně a kurikulárně-dokumentačně takřikajíc otevřeny dveře.**

5. Příklad. Hlavní cíle autora ve vyučování předmětu „hra na klavír jako CLIL“ na ZUŠ

6. Z předností a úskalí CLIL

Přednost CLIL:

- **respektování případného omezeného jazykového vybavení žáků i učitelů** (Šmídová, Tejkalová & Vojtková, 2012, s. 10), byť spíše dočasně (srov. Hurajová & Luprichová, 2015, s. 106).

Úskalí CLIL:

- **nechuť i přesto CLIL praktikovat (= aktivně používat cizí jazyk) z různých důvodů.** U žáků i učitelů například z důvodu nízkého sebevědomí. Učitelům přibývají úkoly (Helus, 2007, cit. dle: Průcha, 2009, s. 399), není vyřešena profesní kariéra (Urbánek, 2009, s. 405). Konstatovaný nedostatek volného času ke vzdělávání (Liessmann, 2009, s. 10) může zakrývat tendenci zvýšit si raději příjem (srov. Richta, et al., 1969, s. 192). Dílčí výzkum (Vašíček, 2015, s. 216) se zdál ukázat budoucnost CLIL na ZUŠ jen v mírně optimistickém světle.

Přednost CLIL:

- **přizpůsobivost konceptu CLIL v míře využívání cizího jazyka**, počínaje třeba již jen několika slovy. Týká se to hlavně mladších žáků a začátečníků v cizím jazyce. Za optimální prostředí pro implementaci CLIL je považována střední odborná škola (Šimonová, 2015, s. 30). U žáků přicházejících na ZUŠ ze středních všeobecně vzdělávacích škol bývá v CLIL na ZUŠ možné navázat na jejich často vyšší znalosti zvoleného cizího jazyka.

Úskalí CLIL:

- **jednoslovné odpovědi žáků** (srov. např. výzkumy citované in Koukalová, 2013, s. 266-267);
- **jejich pomalejší postup** při osvojování cizojazyčné slovní zásoby (podrobněji Vašíček, 2007);
- **setrvání na dosažené, třeba i nepříliš vysoké úrovni** využití cizího jazyka ve výuce a zřetelný projev uspokojení z této úrovně (srov. např. Vašíček 2008b, s. 265; Vašíček 2016, s. 123).

Přednost CLIL:

v rámci CLIL se postupně lze stát takřkajíc „modelem žité vícejazyčnosti“.

Úskalí CLIL:

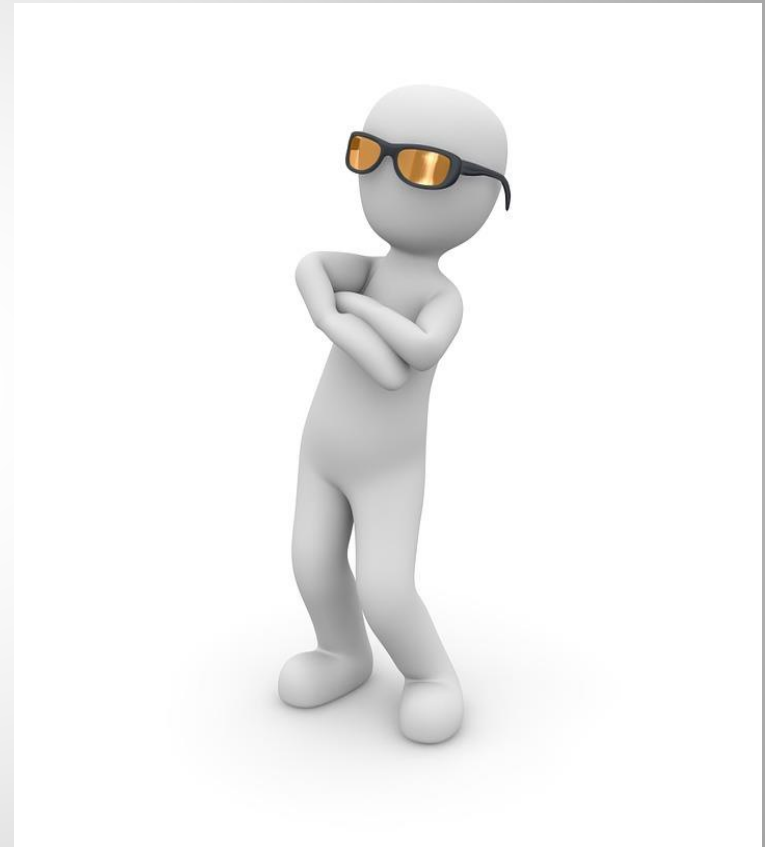
bez cizojazyčné práce na sobě ve výuce (CLIL) i mimo výuku (jazykové kurzy a samostudium pro žáka i učitele, DVPP pro učitele) **to nepůjde**. Srovnej požadavek celoživotního vzdělávání jmenovitě u cizích jazyků (Veteška & Tureckiová, 2008, s. 146). A nebezpečí „koroze kvalifikace“ (tamtéž, s. 94) i v této oblasti.

7. Možné problémy žáka ZUŠ a hledisko CLIL

- Již zvolený umělecký obor/předmět sám může pro něj být problémem;
- již vyjádřit se česky (myšleno: mateřským jazykem) může pro něj být problémem;
- zvolený umělecký obor/předmět pro něj sice problémem není, může se jím však stát ve spojení s cizím jazykem jako takříkajíc „dvojitá zátěž“.
- Nicméně, rozvíjet potenciál jednotlivce představuje „velkou výzvu ... především pro školy a učitele“ (Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020, 2014, s. 15). Koncept CLIL sice žádá žáky motivované (Theis, 2010, s. 55), ale chce myslet také na žáky pomalé (Elsner & Keßler, 2013, s. 21). Konkrétněji: „chtěly bychom zdůraznit, že jedním z ambiciózních cílů CLILu je dostupnost pro všechny žáky bez předchozí selekce. CLIL se týká všech škol jakéhokoliv zaměření a statusu. Právě proto je propagován a podporován ve státě financovaném vzdělávání“ (Benešová & Vallin, 2015, s. 37).

8. Nutnost realismu při tvorbě vize

- V České republice lze očekávat vznik standardů a kurikul specializovaných na CLIL, které by umožnily vzájemné srovnání na národní i mezinárodní úrovni (Benešová & Vallin, 2015, s. 48).
- Zásah do kurikula a přetvoření hodnot u společenství učitelů ovšem není úkol na desetiletí, nýbrž pro celé generace (srov. Hejný, 2004, s. 54; cit dle: Straková, et al., 2013, s. 97). Hovoří se o dlouhodobé vizi (srov. Pol, 2009, s. 28).

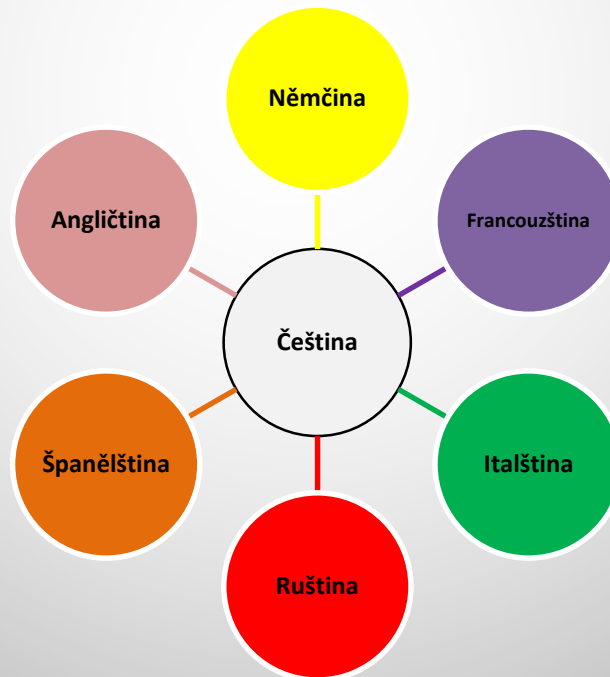

9. Předpoklady ZUŠ jako „školy CLIL“

- V nové době lze uvažovat nejen o dvojjazyčné (Freudenstein, 1991, s. 414), ale i mnohojazyčné škole. A zohlednit či aktualizovat i myšlenky J. A. Komenského (viz výše). Pokud existuje rezignace školy na autonomii vlastní kultury a na její kultivaci (Štech, 2007, s. 330), zde – ve školním mnohojazyčném CLIL kurikulu na ZUŠ – lze vidět jednu z příležitostí ke změně.
- V hudebním a tanečním oboru ZUŠ by rozvinutí do podoby CLIL bylo logické zejména s tím cizím jazykem, kde se řada jeho odborných termínů používá už dnes. V hudebním oboru jde o italštinu a v tanečním oboru o francouzštinu. K již známým cizojazyčným „názvům věcí“ stačí přidat vhodná cizojazyčná slovesa a cizojazyčná podstatná jména či příslovce jimi „rozhýbat“.
- V literárně dramatickém oboru lze zavést prvky cizojazyčné komunikace nebo/a vybraná představení v cizích jazycích – třeba pro vybrané českojazyčné či cizojazyčné publikum.
- Ve výtvarném oboru lze cizojazyčné výrazivo graficky zpracovat a využívat i pro ostatní obory na škole.

10. Vize autora: ZUŠ jako škola CLIL

Definice: „kurikulum všech vyučovacích předmětů školy existuje **v češtině a šesti světových jazycích**. Učitel zvládá svůj předmět sedmijazyčně v úplnosti, žák (žáci) ve výběru dle svých záměrů a možností.“

10.1 Příklad. K připravovaným slovníkům autora pro předmět „hra na klavír jako CLIL“ na ZUŠ

- Základ: autorovo skriptum „*Hra na klavír s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy)*“ s třemi česko-anglicko-německými slovníky, vydala JAMU v Brně pro potřeby frekventantů Metodického centra HF a jejich žáků na ZUŠ (Vašíček, 2008a, 110 s.).
- Nově: sedmijazyčné (česko-anglicko-francouzsko-italsko-německo-rusko-španělské) slovníky pro vícejazyčné kurikulum předmětu „hra na klavír jako CLIL“ (srov. Vašíček, 2013).
- Relativní novinka: lexikální jednotka má být představena – je-li to v jejím případě možné a vhodné – v tabulkové podobě na úrovni celé rodiny slovních druhů (“word families of parts of speech”, „Wortartfamilien“). Srovnej návodný materiál – “The Academic Word List” (Coxhead, 2012).
- Při organizaci gramatických tvarů bude možné navázat například na příručku vícejazyčné terminologie Janíkové, et al. (2013): organizace této příručky totiž probíhá nikoli dle potřeb lingvistiky, ale v souladu s potřebou školní výuky jazyků, tedy dle slovních druhů (Janíková, et al., 2013, s. 3).

10.2 Příklad. Autorem projektované kurikulum předmětu „hra na klavír jako CLIL“ na ZUŠ

1. základní verze

Úroveň A1-A2

podle SERRPJ:

stovky slov

v každém jazyce

2. rozšířená verze

Úroveň B1-B2/C1

podle SERRPJ:

tisíce slov

v každém jazyce

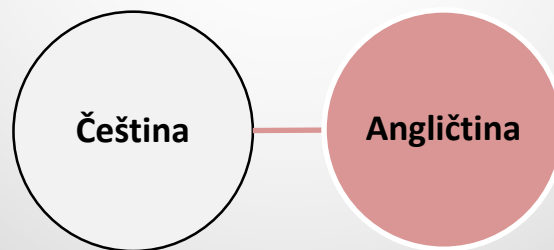
100

1000

11. Jiná varianta ZUŠ jako školy CLIL

- Vychází ze zkušenosti, že méně bývá více. „Zvládnutí alespoň jednoho světového jazyka je považováno, především z hlediska profesního uplatnění, za naprostou nutnost“ (Šerák, 2009, s. 506).
- Definice: „kurikulum všech vyučovacích předmětů školy existuje v češtině a angličtině. Učitel zvládá svůj předmět dvojjazyčně v úplnosti, žák (žáci) ve výběru dle svých záměrů a možností.“

- Nicméně: angličtina sama o sobě dnes již nestačí (Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost, 2005, s. 4).

11.1 Příklad. Metodická příručka pro ZUŠ jako školu CLIL (s angličtinou)

Vlastní název:

Kolektiv (2014). *Metoda CLIL v ZUŠ*. Karlovy Vary: ZUŠ Antonína Dvořáka. (50 s.)

Dosažitelné z <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/37675>

Jedná se o metodickou příručku, která má učitele ZUŠ **ve všech oborech uměleckého vzdělávání** vést k tomu, jak pracovat s metodou CLIL (s angličtinou) ve výuce.

(Osobní zkušenost: autor této prezentace měl ještě před vznikem výše uvedené příručky tu čest být laskavě pozván na ZUŠ Antonína Dvořáka ze strany NIDV a vedení školy jako lektor CLIL a vidět zde vzorné zaujetí přítomných kolegů učitelů pro věc.)

12. Informační portál pro umělecké vzdělávání - předpoklad rozvoje CLIL v českém ZUV?

Může se tak stát v případě splnění těchto úkolů:

- chápat portál jako jednotící platformu v rámci ZUV též pro CLIL;
- využít portál pro prezentaci základních organizačních materiálů CLIL. **Zřídit síť (network) učitelů CLIL**, škol a dalších vzdělávacích institucí v zájmu výměny zkušeností CLIL (srov. Pokrivčáková, 2015, s. 22) je doporučením, jež v rámci portálu lze vztáhnout i na české ZUV. **Termín: „CLIL-networking“**;
- využít portál pro prezentaci učebních materiálů CLIL (např. slovníků šitých „na míru“) se záměrem **umožnit e-learning** všech zainteresovaných subjektů ZUV, učitelů i žáků. **Termín: „CLIL-e-learning“**;

- domyslet do konkrétních podob způsob evaluace a certifikace výstupů CLIL na ZUV, například ve spolupráci s ČŠI a učiteli jazyků lokálních ZŠ, popřípadě i SŠ (vzhledem k věku žáků docházejících na ZUŠ). Příklad: pokud jde o předmět „hra na klavír“ jako takový (bez cizojazyčné složky, non-CLIL), srovnej pokus o podrobnější kvantifikaci a „kvalifikaci“ výstupů zde: Vašíček, 2006, přílohy na s. 11-13. **Posílit i takto postavení ZUŠ jako školy (Stárek, 2005) a nikoli – mylně! – jako údajně volnočasové aktivity typu školní družiny či sportovního oddílu;**
- získávat průběžné informace stran CLIL na českých ZUŠ (zpětná vazba), což lze považovat za jeden z možných úkolů pedagogického výzkumu pro období 2015-2020 (Vašíček, 2015, s. 217). **Zkoumat rozvoj CLIL empiricky** (srov. Pokrivčáková, 2015, s. 22) **v rámci ZUV** se zapojením profesionálního pedagogického výzkumu.

informační portál pro
umělecké vzdělávání

13. Tři stupně uměleckého vzdělávání v ČR

- Co platí pro ZUV, lze vztáhnout či domyslet v úpravě i pro vyšší stupně uměleckého vzdělávání.
- Navázat lze na existující snahy o propojení tří stupňů uměleckého vzdělávání. **CLIL je dnes jádrovou součástí primárního, sekundárního a terciárního vzdělávání v celé řadě zemí** (Xerri, 2015, s. 112). Proč ne takto i u nás?

Literatura a prameny (1)

- Benešová, B., & Vallin, P. (2015). *CLIL – inovativní přístup nejen k výuce cizích jazyků*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
- Coxhead, A. (2012). *The Academic word list*. Dostupné z <http://www.victoria.ac.nz/lals/resources/academicwordlist>
- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Elsner, D., & Keßler, J. U. (2013). Bilingual approaches to foreign language education in primary school. In D. Elsner & J.-U. Keßler, et al., *Bilingual education in primary school: Aspects of immersion, CLIL, and bilingual modules*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.
- Freudenstein, R. (1991). Fremdsprachen in der Schule im Jahr 2000 und danach. *Praxis des neusprachlichen Unterrichts*, 38(4), 409–414.
- *Hlavní směry Strategie vzdělávací politiky do roku 2020*. (2014). Praha: MŠMT. Dostupné z <http://www.ceskaskola.cz/2014/05/strategie-vzdelavaci-politiky-ceske.html>
- Hříbková, R., & Žofková, H. (2012). K problematice pregraduálního a postgraduálního vzdělávání učitelů ruského jazyka po roce 1990. In J. Kohnová, et al., *Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání* (s. 253-259). Praha: Pedagogická fakulta UK. Dostupné z <http://uprps.pedf.cuni.cz/UPRPS-367-version1-profesni-rozvoj-ucitelu-a-cile.pdf>

Literatura a prameny (2)

- Hurajová, L., & Luprichová, J. (2015). Being a CLIL teacher. In S. Pokrivčáková, et al., *CLIL in foreign language education: E-textbook for foreign language teachers* (s. 99-111). Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra. Dostupné z http://www.tedu.edu.tr/sites/default/files/content_files/research_files/e-textbook_clil_in_fle_-_final2.pdf
- Janíková, V., et al. (2013). *Vícejazyčná lingvistická terminologie*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání. Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/32678/> (po stránkách).
- Kolektiv (2014). *Metoda CLIL v ZUŠ*. Karlovy Vary: ZUŠ Antonína Dvořáka. (50 s.) Dosažitelné z <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/37675>
- Komenský, J. A. (1648, nově 1964). *Nejnovější metoda jazyků [Linguarum methodus novissima]*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Komenský, J. A. (1685, nově 1985). *Svět viditelný: Odmalovaný a v čtverakém jazyku představený [= Svět v obrazech] [Orbis sensualium pictus quadrilinguis]*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství.
- Koukalová, P. (2013). Možnosti a limity výuky typu CLIL. In L. Círus, et al., *Efektivita vzdělávání v proměnách společnosti*, s. 264–269. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. [CD-ROM]
- Liessmann, K. P. (2009). *Teorie nevzdělanosti: Omyly společnosti vědění*. Praha: Academia.

Literatura a prameny (3)

- Maňák, J., & Janík, T. (2009). Kurikulum. In J. Průcha, et al., *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
- Marsh, D. (2012). *Content and language integrated learning (CLIL): A development trajectory*. Córdoba: University of Córdoba. Dostupné z <http://helvia.uco.es/xmlui/handle/10396/8689>
- *Mnohojazyčnost – přínos pro Evropu i společný závazek*. (2008). Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0566&from=CS>
- Najvar, P. (2009). Cizí jazyky napříč předměty 1. stupně ZŠ: CLIL z perspektivy VÚP. *Pedagogická orientace*, 19(1), 93–99. Dostupné z http://www.ped.muni.cz/pedor/archiv/2009/pedor09_1_cizi_najvar.pdf
- *Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost*. (2005). Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:cs:PDF>
- Novotná, J., et al. (2010). *Pojetí CLIL a bilingvní výuky*. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/8879/POJETI-CLIL-A-BILINGVNI-VYUKY.html/>
- Píšová, M., & Kostková, K. (2015). Didaktika cizích jazyků. In I. Stuchlíková & T. Janík, et al., *Oborové didaktiky: Vývoj – stav – perspektivy* (s. 67-62). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z http://www.ped.muni.cz/didacticaviva/data_pdf/knihy/oborove-didaktiky_online.pdf

Literatura a prameny (4)

- *Podrobně o projektu [CLIL v NIDV 2010-2011].* (2015). Dostupné z <http://www.nidv.cz/cs/projekty/projekty-esf/clil/podrobne-o-projektu.ep/?PHPSESSID=8609cba4f33e079bd6b261ea9b1c2cab>
- Pokrivčáková, S. (2015). CLIL in Slovakia: Projects, research, and teacher training (2005-2015). In S. Pokrivčáková, et al., *CLIL in foreign language education: E-textbook for foreign language teachers* (s. 17-29). Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra. Dostupné z http://www.tedu.edu.tr/sites/default/files/content_files/research_files/e-textbook_clil_in_fle_-_final2.pdf
- *Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k postupu při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce čj. 527/2008-2.* (2015). Dostupné z http://www.msmt.cz/file/31530_1_1/
- Pol, M. (2009). *Škola v proměnách.* Brno: Masarykova univerzita.
- Průcha, J. (2010). *Interkulturní komunikace.* Praha: Grada.
- Průcha, J. (2009). Populace českých učitelů. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie* (s. 396–401). Praha: Portál.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání.* (2010). Praha: VÚP. Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/11212>

Literatura a prameny (5)

- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 7. 2007)*. (2007). Praha: VÚP. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf
- Richta, R., et al. (1969). *Civilizace na rozcestí: Společenské a lidské souvislosti vědeckotechnické revoluce*. Praha: Svoboda.
- Seidlová, E. (2011). Nejčastější dotazy pedagogů k metodě CLIL. *CLIL: Obsahově a jazykově integrované vyučování na 2. stupni základních škol a nižším stupni víceletých gymnázií*. (Projekt NIDV, VÚP a sdružení metodiků AMATE.) Dostupné z http://clil.nidv.cz/dokument_6.html
- *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*. (2002). Olomouc: Univerzita Palackého. Dostupné z <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>
- Stárek, J. (2005). *ZUŠ je škola – nikoliv zájmové vzdělávání: Postavení ZUŠ ve světle nového školského zákona*. Dostupné z <http://www.azus-cr.cz/Aktuality/ViewActuality.aspx?ID=21>
- Straková, J., et al. (2013). Názory učitelů základních škol na potřebu změn ve školním vzdělávání. In D. Dvořák, et al., *Orbis scholae*, 7(1), 79–100. Dostupné z http://www.orbisscholae.cz/archiv/2013_01.pdf
- Šebesta, K. (2009). Jazyková a komunikační kompetence české mládeže. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie* (s. 348–353). Praha: Portál.

Literatura a prameny (6)

- Šerák, M. (2009). Zájmové vzdělávání mládeže a dospělých. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
- Šimonová, I. (2015). CLIL research in the Czech Republic. In S. Pokrivčáková, et al., *CLIL in foreign language education: E-textbook for foreign language teachers* (s. 30-44). Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra. Dostupné z http://www.tedu.edu.tr/sites/default/files/content_files/research_files/e-textbook_clil_in_fle_-_final2.pdf
- Šmídová, T., Tejkalová, L., & Vojtková, N. (2012). *CLIL ve výuce: Jak zapojit cizí jazyky do vyučování*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. Dostupné z http://www.nuov.cz/uploads/KURIKULUM/CLIL_ve_vyuce_web.pdf
- Štech, S. (2007). Profesionalita učitele v neo-liberální době: Esej o paradoxní situaci učitelství. *Pedagogika*, 57(4), 326–337. Dostupné z <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/?p=1270>
- Theis, R. (2010). Bilingualer Geschichtsunterricht. In S. Doff (Ed.), *Bilingualer Sachfachunterricht in der Sekundarstufe: Eine Einführung* (s. 44–57). Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag.

Literatura a prameny (7)

- Trníková, J. (2015). Primary CLIL. In S. Pokrivčáková, et al., *CLIL in foreign language education: E-textbook for foreign language teachers* (s. 45-59). Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra. Dostupné z http://www.tedu.edu.tr/sites/default/files/content_files/research_files/e-textbook_clil_in_fle_-_final2.pdf
- Urbánek, P. (2009). Pracovní zátěž a podmínky práce učitelů. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie* (s. 402–407). Praha: Portál.
- Vašíček, Z. (2015). CLIL v dalším vzdělávání pedagogických pracovníků: Sonda na dvou českých základních uměleckých školách. In D. Šafránková, L. Podroužek, J. Slowík (Eds.), *Etické a sociální aspekty v oblasti vzdělávání a pedagogickém výzkumu* (s. 212-222). Plzeň: Západočeská univerzita. [CD-ROM]
- Vašíček, Z. (2013). Hra na klavír jako CLIL: Pokračující vícejazyčná implementace na ZUŠ. In L. Círús (Ed.), *Efektivita vzdělávání v proměnách společnosti* (s. 390-396). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. [CD-ROM]
- Vašíček, Z. (2012). Hra na klavír jako CLIL – s angličtinou, němčinou, francouzštinou nebo italštinou: Nové poznatky ze ZUŠ. In J. Kazelleová, T. Váňová (Eds.), *CLIL do škol* (s. 53-62). Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z https://is.muni.cz/repo/1083069/sbornik_CLIL.pdf

Literatura a prameny (8)

- Vašíček, Z. (2008a). *Hra na klavír s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) čili CLIL*. Brno: JAMU. (110 s.)
- Vašíček, Z. (2008b). Ke konceptu hry na klavír jako CLIL na ZUŠ (2000-2007). *Pedagogika*, 58(3), 258–274. Dostupné z http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/pedagogika/files/2014/01/P_2008_3_06_Ke_konceptu_258_274.pdf
- Vašíček, Z. (2016). Pokračující zavádění CLIL na základní umělecké škole. In I. Žlábková, A. Nohavová, M. Najmonová, D. Kučera (Eds.), *Sítování (networking) v pedagogickém výzkumu: Sborník abstraktů z 24. konference České asociace pedagogického výzkumu* (s. 122-123). České Budějovice: Jihočeská univerzita.
- Vašíček, Z. (2007). *Předmět HRA NA KLAVÍR na ZUŠ integrovaný s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy) čili CLIL*. (Doktorská práce v oboru hudební teorie a pedagogika na PF OU v Ostravě. Druhá, zcela přepracovaná verze.) Ostrava: PC-strojopis.
- Vašíček, Z. (2006). Předmět HRA NA KLAVÍR na ZUŠ integrovaný s komunikací v cizím jazyce (anglicky nebo německy): Nová autoevaluace z pohledu učitele ZUŠ a VŠ. In M. Kocurová (Ed.), *Současné metodologické přístupy a strategie pedagogického výzkumu* (s. 1-15). Plzeň: Západočeská univerzita. [CD-ROM] Dostupné z <http://www.kpg.zcu.cz/capv/HTML/122/122.pdf>

Literatura a prameny (9)

- Veteška, J., & Tureckiová, M. (2008). *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada.
- Výnos č. 9/2013 ze dne 18. prosince 2013, kterým se upravuje postup při povolování výuky některých předmětů v cizím jazyce. (2013). Dostupné z <http://www.msmt.cz/file/32887/>
- Wossala, J. (2015). Využívání CLILu ve výuce. In D. Šafránková, L. Podroužek, J. Slowík (Eds.), *Etické a sociální aspekty v oblasti vzdělávání a pedagogickém výzkumu* (s. 223-230). Plzeň: Západočeská univerzita. [CD-ROM]
- Xerri, D. (2015). Maximising the value of CLIL through teacher education and development. In S. Pokrivčáková, et al., *CLIL in foreign language education: E-textbook for foreign language teachers* (s. 112-118). Nitra: Constantine the Philosopher University in Nitra. Dostupné z http://www.tedu.edu.tr/sites/default/files/content_files/research_files/e-textbook_clil_in_fle_-_final2.pdf
- Zpráva o vyučování o EU ve škole. (2015). Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016-0021+0+DOC+XML+V0//CS>

Články autora

**Factworld – Content and Language Integrated Learning
(2008-2010)**

<http://www.factworld.info/en/Czech-Republic-Bloom-Taxonomy-in-CLIL>

(anglicky)

Metodický portál RVP (2008-2010)

<http://rvp.cz/vyhledavani?q=vasicek+clil&s.x=10&s.y=10&rvpSearchScope=portal>

(česky)

Sborníky konferencí ČAPV (2001-2008, 2013, 2015, 2016)

(česky)

Tematické stránky CLIL ZUŠ Tišnov (1993-2016)

<http://www.zustisnov.cz/> - viz záložku „Projekty“ vpravo nahoře a zde podzáložku „CLIL“

(odkazy mimo jiné na články Z. V. psané česky, anglicky a německy, jeho prezentace atd.)

Kontakt

MgA. et MgA., PhDr.

Zdeněk Vašíček,

Ph. D. et Ph. D.

Evropský učitel jazyků
roku 2010

ZUŠ Tišnov

Dvořáčkova 316

666 01 Tišnov

Mobil: + 420 739 908 783

E-mail: zdenek.vasicek@c-box.cz

WWW: <https://www.linkedin.com>

 Portedo o.p.s.

**Děkuji vám
za pozornost!**